

Táncsics és a jelen

Schiffer Pál tv-filmje, Eörsi István forgatókönyvéből

Fazekak címmel Táncsicsról forgatott tévéfilmet Schiffer Pál. Eddigi munkái alapján olyan rendezőnek ismertük meg, akit a jelen foglalkoztat. Hogy-hogy ezúttal történelmi témához fordult?

— **Táncsics Mihályról** szóló dokumentumműsor rendezésére kért fel a TV közművelődési főosztálya. **Varga László** szerkesztővel beleástuk magunkat a korabeli dokumentumokba, s rájöttünk, hogy Táncsics személyének, egyéniségének bemutatása hallatlanul izgalmas téma. Játékfilmes megoldásokat is érdemes lenne a műsorba építeni, gondoltuk. A dramatiszálására **Eörsi István** kértük fel. **Eörsi** néhány hónap múltán egy teljesen kész tévédrámával rukkolt elő. A darab olyan érdekes és izgalmas volt, hogy szívesen feladtuk érte korábbi műsorelképzeléseinket.

— **A Fazekak tehát irodalmi feldolgozás?**

— Táncsics életének három évről szól, az 1857 és 60 közötti időszak eseményeit mutatja be. Valamennyi epizódja dokumentumokon alapul, rendőrségi jegyzőkönyvek, **Táncsics Eletpályám** című naplója és a személyéről szóló történelmi hitelességű irások szolgáltattak forrásként. A Jókaival vagy a Prottmann rendőrtanácsossal folytatott vitákban például Táncsics cikkeiből és könyveiből vett eredeti mondatok hangzanak el szó szerint.

— **Három év egy matuzsálemi kort megért történelmi alak életéből, vajon tükrözi-e mindazt, amit közölni szándékok volt?**

— Filmünk valóban csak rövid néhány évet dolgoz fel, de arra törekedtünk, hogy a néző mindent megtudjon erről a kivételes egyéniségről, ami fontos és lényeges, Táncsics élete olyan, mintha egy romantikus regényből lépett volna elő. Mindig vereséget szenvedett, de később mindig őt igazolta a történelem.

— **Miért éppen a kiválasztott időszak került a tévéfilm középpontjába?**

— Mert azt az izgalmas kérdést sűríti magába, hogy egy következetes, hajlani nem tudó forradalmár, aki nyolc év bujkálás után feljön föld alatti rejtékhelyéről, hogyan tud vagy nem tud beilleszkedni a megváltozott világba. A cím azokra a cserépedényekre utal, amelyekbe Táncsics elrejtette írásait, földbe ásta őket, majd nyolc év után ismét előás-ta.

— **A történelmi tárgyú filmek nagy dilemmája, hogy a megjelenítés hitelességének követelményét miként lehet teljesíteni anélkül, hogy a látvány ne csúszsék át a bántóan földhözragadt naturalizmusba. Mert végtére is, mai nézőnek készül a film, s nem múzeumi rekonstrukciónak...**

— Minden részletben a hitelességre törekedtünk. **Varga László** a történet alaposságával kutatta fel, hogy milyen lehetett Tán-

csics háza belülről, vagy egy korabeli kávéház, egy rendőrségi iroda. Hogy hogyan öltözködött egy magasrangú tisztviselő, milyen ruhát viselt Táncsics és így tovább. **Szalai László** operatőr a hiteles atmoszféra kedvéért még azt is vállalta, hogy némely jelenetet olyan rideg, kemény világításban fényképez, hogy a fény-árnyék erős kontrasztjai majd szétvetik a képet. Táncsics ruhájához darócot szövettünk le; felkutatunk egykori orvosi műszerkészletet egy jelenethez. Régi rajzok alapján csináltattuk meg az iszapfürdőt is, ahol Jókai és Táncsics egy jellemző beszélgetése zajlik. Mindez fontos volt, de nem ez a lényeg. Tudjuk, a hitelesség nem ezen múlik, hanem a megfelelő színész kiválasztásán, a játék hitelességén. És itt már nem a külső hasonlóság döntött, hanem a belső megfelelés. **Hetényi Pál** játssza Táncsicsot, **Bálint András** Jókait, **Reviczky Gábor** Prottmann rendőrtanácsost, **Meszler Judit** Táncsics feleségét.

— **De persze jöttek a maszkmesterek is?...**

— Amikor **Hetényinek** akkora szakállt ragasztot-

tunk, amekkora a valóságban Táncsicsé volt, nagyon zavarta őt; és komikusan festett. Úgy döntöttünk, inkább rövidebb szakállt használunk, mert Táncsics megjelenítésében nem a szakállhossz a lényeg, hanem az, hogy a színészi játék érzékeltesse azt a konokságot, a már-már tragikomikus hajthatatlanságot, amivel Táncsics semmibe vette a valóságot és ment a saját feje után. Vagy: a hitelesség kedvéért leleplezzük, hogy Jókai már ekkor parókéval titkolta kopászságát. De figurájának megteremtésében ez a másodrangú dolog. A fontos Jókai egyéniségének hajlékonysága, taktikussága, okossága, ugyanakkor eleganciája és finom ironiája, függetlenül attól, hogy **Bálint András** hasonlít-e külsőleg Jókaira, vagy sem.

— **A film nem arról szól, hogy kinek van igaza. Az adott történelmi helyzetben tulajdonképpen Táncsicsnak van a legkevésbé igaza. De magartatása gesztusértékű, etikai súlya van ha csinál, vagy ha nem csinál valamit. És ez hat a példa erejével.** (bársony)

Tervezik, készítik a különleges atlaszt

Hazai és — minden bizonnyal — világviszonylatban is egyedülálló vállalkozásra: gazdaság-, társadalom- és művelődéstörténeti atlasz kiadására készül a Kartográfiai Vállalat. A különleges atlasz koncepciótervét az Országos Pedagógiai Intézet munkatársai készítették.

Térképeken ábrázolják a többi közt, hogy

a termelőeszközök fejlődése miként hatott a világ országainak gazdasági, politikai fejlődésére,

az emberek életmódjára, kultúrájának alakulására, a jogi kapcsolatok változásaira, s hogy az európai úthálózat hogyan segítette elő a kereskedelmet; a demográfiai „hullámok” pusztító járványok következtében milyen mértékben változott a föld lakóinak száma. Kartográfiai eszközökkel bemutatják a műszaki találmányok gazdasági hatását, egyes korok kulturális központjait, s azok kisugárzását, képet adnak az uralkodó eszmék, világvallások, művészeti irányzatok terjedéséről is.

Az ez ideig kiadott történelmi térképek főleg csak az eseményeket, a politika történetét ábrázolják. Az új atlasz jól kiegészíti a meglévő kartográfiai taneszközöket.

A térképek vázlatait, a kartográfusok kivitelezési terveit a következő hónapokban vizsgálja meg az atlasz szerkesztő bizottsága,

amelyben szakértőként részt vesznek a Magyar

Tudományos Akadémia, a tudományegyetemek szakemberei és gyakorló pedagógusok is.

A körülbelül 40 oldal terjedelmű, térképet és 60-80 térképszelvényt tartalmazó kiadvány előreláthatóan 1985-ben jelenik meg. (MTI)

„A quelhorni úton álló házában az évek során három- vagy négyziben lehettem vendége és gyönyörködhettem alkotásai-ban. Az élete utolsó éveiben készültek rám is nagy hatást gyakoroltak. Hogy egyik-másikat most viszontlátható, nagy örömmre szolgál.” Ezeket az emlékező sorokat **Helmut Schmidt**, a Német Szövetségi Köztársaság szövetségi kancellárja — a budapesti kiállítás védnöke — írta az **Otto Modersohn** pályaképet fölrajzoló katalógus bevezetőjében.

Az 1865-ben született és 1943-ban elhunyt német festő az izmusok születésének idején kezdett alkotni és hosszú élete során sajátos természetfilozófiát és gazdag életművet teremtett. A Szépművészeti Múzeumban rendezett, a művész munkásságának alapvető vonulatait felrajzoló tárlat érdekes találkozás egy olyan művésszel, aki társaival együtt szellemi indítást adott a német expresszionizmusnak.

Ő maga a természet megértésének és ábrázolásának